

# LIDEN TIDNINGEN

2022-3

INDAL LIDEN HOLM BISPGÅRDEN HAMMARSTRAND



Ur innehållet Järkvissle Trollby  
Råvarustation i Liden  
Lidenbron 1911

# HÖSTHOSTA?

Reminiscenser av pandemin dröjer kvar ännu denna höst, om än bara som varianter med lite mildare symptom än den ursprungliga. Men vi kommer att få dras med Corona även i framtiden, har det slagits fast.

Något annat som vi kommer att få leva med under lång tid är Putins "specialoperation" i Ukraina. Där verkar eländet aldrig ta slut till priset av många människors liv och förhoppningar. Mätte det snart få ett slut.

Lite förkylning eller hösthosta får vi väl som bor här, och på ett eller annat sätt klarat oss undan både Coronan och Putin, acceptera. Vi får vara tacksamma för om vi klarar oss med lite snuva, under den kommande årstiden.

Lidentidningen har förlorat en nära medarbetare, Håkan Backlund, som tyvärr gick bort på midsommarafton. Vi kommer att sakna honom och hans intressanta och engagerande artiklar. Våra tankar går till hans anhöriga. Se minnesord på annan plats i tidningen.

Hösten är, åtminstone enligt redaktionen, vår vackraste årstid, särskilt här kring Indalsälven. Denna period ger, som vi tycker,

anledning att reflektera över det som har varit och det som komma skall. När detta skrivs har valet den 11 september ännu inte ägt rum. En del kommer att bli glada och andra besvikna när de fått veta resultatet.

Lektorn, akademiledamoten och skalden Karl Alfred Melin (1849 - 1919) skrev dikten Hösttänkar, första gången publicerad 1904. Lite att reflektera över då den ger både en del eftertanke kring det som varit men samtidigt dock en blick på en hägrande framtid.

## Hösttänkar

*Fågelskaran afsked tager  
och en annan årstid bådär:  
hösten kommer, — i dess dager  
mera klart du allting skådär.*

*Men hvad ser du? Jo, att lifvet  
mister blad för blad sin fågning,  
och hvad ännu är dig gifvet,  
syns dig nästan som en  
hågning.*

Karl Alfred Melin



### Lidentidningen

Järkvissle 204

855 99 Liden

tel 0692-211 01

e-post: lidentidningen@telia.com

Utgivningsbevis: 31 116

Plusgiro 195 35 99-6

Ansvarig utgivare & redaktör:

Anders Högström

Layout: Anders Högström och Eva-Rut Lindberg

Annonser: Eva-Rut Lindberg

Tryckeri: Print 24, EU

Omslagsbild och illustrationer: Lars Gustafsson

Utgivningsområde: Indal, Liden, Holm,

Bispgården och Hammarstrand.



*Som alltid vill vi rikta ett  
stort tack till våra trogna  
skribenter och annonsörer  
och så en önskan om en  
angenäm höst till dem  
och alla våra läsare.*

*Hösthälsningar från  
redaktionen!*

## Preliminär utgivningsplan kommande år

	Dead-line	Utkommer
Nr 4	10 november	15 december
Nr 1	16 februari	16 mars
Nr 2	13 maj	15 juni
Nr 3	18 augusti	21 september



## Höstens danser 2022

18/9 Jive

2/10 Mickes

16/10 Matz Bladhs

30/10 Martinez

13/11 Engdahls

27/11 Fernandez

Alltid kl 18.00 - 21.30

2,5 mil från Sundsvall

Reservation för ändringar

[www.hareborg.se](http://www.hareborg.se)

# Välkomna!

facebook / Häreborg

[www.hareborg.se](http://www.hareborg.se)



## Östen med Resten

20 oktober 2022 kl 19.00

Entré 300:-

inklusive kaffe & smörgås

Biljetter släpps 20 september  
Förköp Häreborg 8.00 - 12.00

Lena 070-090 14 02

Eskil 070-658 14 98

# PRO Liden

**Höstauktion på Oxsjögården**  
Fredagen den 14 oktober kl 18.00  
Tag med något att sälja

**Medlemsmöte**  
Tisdagen den 25 oktober, kl 13.00  
Lotteri

**Julgröten**  
Fredagen den 9 december, kl 15.00  
50 kr samt julklapp till tomten  
Anmälan senast 6 december

**HYR OXSJÖGÅRDEN**  
Bröllop - Fester - Möten  
500:- / dygn

Kontakt: 073-803 90 33

# Tempo

## Liden



Måndag - fredag 10 - 19

Lördag 10 - 16

Söndag 12 - 16

Vi är ombud för

**DB** SCHENKER **SERVICE**



**postnord**



Lidenvägen 94  
tel 0692 - 100 26  
[info@lidenslivs.se](mailto:info@lidenslivs.se)  
facebook/Tempo Liden

# JÄRKVISSLE TROLLBY EN EPOK ÄR ÖVER

Onsdagen den 20 april 2022 var det tillträde för den nye ägaren till Järkvissle Trollby. Ett privat företag hade köpt Trollbyn för 800.000:- och en epok var över.

Tjänstemannavillorna vid Järkvissle kraftverk, som inte hade flyttats till andra kraftverk, hade delvis varit tomma i många år efter kraftverkets färdigställande 1959. I slutet av 1990-talet väcktes tankar om att etablera en anläggning i trollmålarerna Rolf Lidbergs födelseby.

## Hur det startade

Initiativtagare var paret Märnit och Bruno Rickardsson från Östersund. De flyttade in i den nedlagda skolan i Järkvissle och startade en strumpfabrik. Entusiasmen hos entreprenörsparet gick inte att ta miste på. Bruno tillskrev Rolf på våren 1997 om idén till en Trollby. Det fanns tankar om en lekpark för barn, båttrafik på Indalsälven mellan Utanede och Järkvissle samt en botanisk trädgård med mera. Föreningen Järkvissle Trollby bildades och dess förste ordförande blev Bruno Rickardsson. Hustrun Märnit tog sedermera över ordförandeklubban, för att följas av Erik Lidberg, Järkvissle, innan den nuvarande ordföranden Järkvisslebon Maria Kilander, till vardags barnskötare vid Förskolan i Liden, axlade rollen 2002. Maria kom överens med Tommy Bergström att tillsammans överta ansvaret. Tommy avled tragiskt redan i juni och Maria fick ensam handha ordförandeskapet.

## Föreningen etablerad

Föreningen hade den 1 juli 1998 fått tillträde till de fyra tjänstemannavillorna med förrådsbyggnader efter köpet från Vattenfallfastigheter AB för 75.000:- och Järkvissle Trollby var etablerad. Sommaren 1998 öppnades ett café med försäljning av Rolf-vykort och senare olika trollfiguriner. Rolf Liberg museet



*Ordföranden Maria Kilander och huvudartisten 2007 Magnus Bäcklund på Skansborg 2022-08-12. Foto: Arne Johansson.*

invigdes 2008 av dåvarande Landshövdingen Gerhard Larsson. Tidigt gjordes ett Naturum som utvidgades med en kulturhistorisk avdelning (2011). I den lilla biosalongen i museet visades nya kortfilmer varje sommar.

## Trollnatta

Tidigt uppstod planer på att ordna en årlig festkväll. Hjärdis Lundmark hittade på namnet Trollnatta. En arbetsgrupp bildades och lördagen den 10 juli 1999 var det premiär för det första Trollnatta med Åsa Jinder som huvudartist. Trollnatta blev omedelbart en succé. Jerquitsle Kocklandslag stod för trollgrillen och kön var lång. Nere vid älven spelade Näcken och älvor dansade. All publik skulle förflyttade sig till stranden för att få uppleva ett mäktigt fyrverkeri.

## Film om premiären

På hemsidan [www.jarkvisslefilm.se](http://www.jarkvisslefilm.se) under rubriken Filmer finns en kortare film från premiären. Det viktiga var att ett mindre arrang-

emangsbidrag samt entréavgifterna betalade artistarvodet, råvarorna samt elströmmen. Alla (30 personer) som hjälpte till vid Trollnatta ställde upp gratis. För att driva caféet under sex veckor behövdes 20–25 personer varje sommar med ideella insatser. Många kända artister har uppträtt under åren. Förutom artistarvodet skulle resor, upphäälle och



*Molly Sandén på Trollnatta 2012.  
Foto: Arne Andersson.*

mat betalas. Allt med moms. Det blev föreningens budget som avgjorde vilka artister man hade råd med, Under de 15 åren (1999 – 2013) som Trollnatta arrangerades steg artistkostnaden med fyrahundra procent. Inträdet var från början 50:-, som så småningom steg till 100:-. Barn och ungdomar under 15 år fick gå in gratis. Det genomsnittliga an-

*Markoolio på Trollnatta 2013.  
Foto: Arne Andersson.*



*Charlotte Nilsson (nu Perrelli) på Trollnatta 2002. Foto: Tore Lövvenius.*





Henrik Åberg uppträder på "Sommarkväll i Trollbyn" 2016. Foto Eva-Rut Lindberg

talet betalande besökare var ca. 700 personer. Rekordet var 900 personer, plus barn och de som arbetade, så kanske kan 1.000 personer vara ett rimligt antal.

### Höga kostnader

Artistkostnaderna blev till sist för höga och ambitionen med Trollnatta måste begränsas. Från och med 2014 ordnades en festkväll i mindre kostym som fick namnet – Sommar-

kväll i Trollbyn - . Konceptet fungerade i fem år (2014 – 2018) och 2019 var endast caféet i gång. Trollbyn öppnade 1998 med café och avslutade med dito 2019, i hela 22 år.



## Maria Kilander

Denna artikel grundas på en intervju med Maria Kilander, nuvarande ordföranden i Föreningen Järkvissle Trollby. Maria har varit ordförande i 20 år och lägger man till planeringsåren för Trollnatta blir det 25 år för byns bästa. Imponerande!

### *Hur har du orkat under alla dessa år?*

Det har alltid varit lika roligt! Glädjen i publikens ögon har inte gått att ta miste på. Ett härligt gäng att jobba tillsammans med. Min tideräkning var inte kalenderåret utan före och efter Trollnatta.

### *Varför lades Trollnatta och Trollbyn ned?*

Det var egentligen två huvudorsaker. Kostnaderna blev för höga och svårigheten att få tag på ideella krafter. De som hade jobbar i flera år blev äldre och orkade inte längre. Några hade tyvärr också gått bort. De ekonomiska riskerna blev hotande. Kända artister var ett måste för att kunna locka besökare.

### *Vem kommer att ge ut Stipendium i bild till Rolf Lidbergs minne (det s.k. Rolf Lidberg stipendiet till 5:e klassare i Lidens och Stige skolor) i framtiden?*

Järkvissle Folkets Husförening blir i fortsättningen stipendieutdelare.

### *Vill du säga några avslutande ord?*

Ja, först och främst ett STORT TACK till alla frivilliga och ideella personer som gjort både Trollbyn och Trollnätterna möjliga. Och ett STORT TACK till de som diskret och anonymt hjälpt till. Till exempel Boda Grävtjänst som klippt gräsyrtorna kostnadsfritt i alla år. Det är tråkigt att epoken Järkvissle Trollby är över, men var sak har sin tid.

*Trollnatta 2012. Mångårig konferenciern Peter Åhl/Högström.*

*Foto: Eva-Rut Lindberg*

Huvudartister Trollnatta 1999 – 2013	
1999	Åsa Jinder
2000	Eddie Oliva
2001	Nanne Grönvall
2002	Charlotte Nilsson (Perrelli)
2003	Titti Sjöblom, Emma, Eddie Oliva
2004	Sanna Nielsen
2005	The Legends (Henrik Åberg, Jerry Carlsson, Olle Nilsson)
2006	Brolle
2007	Magnus Bäcklund
2008	Östen med Resten
2009	Sarek
2010	Roger Pontare
2011	Timoteij
2012	Molly Sandén
2013	Markoolio
Artister Sommarkväll i Trollbyn	
2014	Smalare än Thord
2015	Ständut Blakk
2016	Henrik Åberg
2017	Martin Haggström
2018	Patriks Combo





## Epilog

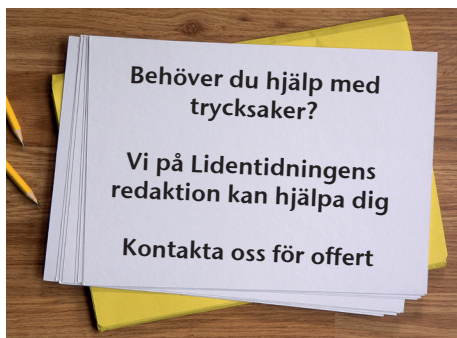
Några stora väggplanscher och trollfigurerna i trä utomhus är skänkta till den nye ägaren. Alla foton och bildtexter är fördelade på Skansborg (Järkvissle Folkets Hus), Wårds-huset i Liden samt fd. Utsiktens Turistgård.

Fredagen den 12 augusti 2022 bjöd f.d. Trollbyn in alla som arbetat under de gångna åren till en fullspäckad Festkväll på Skansborg med mat, dans och med underhållning av flera nostalgistjärnor. Uppträdde gjorde Magnus Bäcklund (huvudartist 2007), Trio Mé Bumba med flera. En nostalgisk avslutning av en mycket uppskattad epok.

Texter: Arne Johansson, Järkvissle  
Collage: Eva-Rut Lindberg







KÖTT • SKINN • CHARK

**HÄLLA GÅRD**

WWW.HÄLLAGÅRD.SE

**Din lokala  
lammleverantör**

**Besök gärna vår  
gårdsbutik i Åsen**

**Jeanette & Thomas  
Eriksson**

**070-551 67 52**

Vill du prenumerera på  
**LIDENTIDNINGEN?**

Sätt då in årskostnaden 250 kr  
på plusgiro 195 35 99-6

Uppge namn och adress  
så kommer tidningen med posten



## Onsdagar med **Mobibblan**

Bibliotekets mobila bibliotek  
besöker Liden på onsdagar.

<b>Anundgård</b>	kl. 13.00-14.00 7/9, 5/10, 9/11, 7/12
<b>Gimåfors</b>	kl. 15.00-15.30 7/9, 5/10, 9/11, 7/12
<b>Järkvissle</b>	kl. 15.15-15.30 31/8, 28/9, 26/10, 30/11
<b>Liden, vid kyrkan</b>	kl. 12.30-13.20 31/8, 28/9, 26/10, 30/11
<b>Liden, vid skolan</b>	kl. 9.30-11.30 31/8, 28/9, 26/10, 30/11
<b>Loviken</b>	kl. 14.30-14.45 7/9, 5/10, 9/11, 7/12
<b>Långliden</b>	kl. 14.00-15.00 31/8, 28/9, 26/10, 30/11
<b>Sillre</b>	kl. 15.45-16.00 31/8, 28/9, 26/10, 30/11
<b>Storhullsjön</b>	kl. 16.30-17.00 7/9, 5/10, 9/11, 7/12
<b>Österström</b>	kl. 11.45-12.00 7/9, 5/10, 9/11, 7/12

Läs mer på [sundsvall.se/bibliotek](http://sundsvall.se/bibliotek)

 **Sundsvalls  
kommun**



# ROLF LIDBERG STIPENDIET 2022

Vid skolavslutningen fredagen den 10 juni 2022 i Lidens skola respektive Stige skola utdelades för sjätte gången STIPENDIUM I BILD TILL ROLF LIDBERGS MINNE. Det är Föreningen Järkvissle Trollby som är stipendieutdelare.



Jack Bergströms vinnande bild.  
Foto: Arne Johansson.

Elever i årskurs 5 i de två skolorna erbjuds att delta. Årets tema var: Skogstrollens midsommar.

En jury bestående av Konstnären Lars Gustafsson och Dokumentärfilmaren Arne Johansson har utsett en vinnare på varje skola. Vinnaren från Lidens skola blev Jack Bergström och vinnaren från Stige skola blev Elsa Eriksson Ångström. Förutom vackert diplom får de 1.000:- vardera.



Jack Bergström,  
Lidens skola. Foto:  
Maria Kilander.

Juryns motivering:  
”Årets målningar präglas av fantasi och personens erfarenhet av midsommarfirande. Glädjen, friheten av att vara i skog och mark under sommarens ljusaste tid.”

Två månader efter stipendieutdelningen fick årets vinnare frågan vad de hade gjort med pengarna. Jack Bergström hade sparat länge till en ny spelkonsol och fick nu möjlighet att köpa den. Elsa Eriksson Ångström handlade kläder för en del av pengarna och sparade resten.

Föreningen Järkvissle Trollby riktar ett stort tack till alla deltagare i årets stipendietävling!

Arne Johansson  
Järkvissle



År	Lidens skola	Stige skola
2017	Maj Arsasuek	Liv Sundin
2018	Emil Östman	Irma Jonsson
2019	Albin Melin	David Åström
2020	Isabelle Ramm	Vilma Meijer
2021	Elis Melin	Arvid Stålnacke

Tidigare stipendievinnare



*Elsa Eriksson Ångström,  
Stige skola.  
Foto: Janne Öhrlund.*



*Elsa Eriksson Ångströms vinnande bild.  
Foto: Arne Johansson.*



# Välkommen till din lokala bank

Hos oss jobbar människor som gillar att hjälpa dig med din ekonomi. Du får personliga råd oavsett om mötet sker digitalt, via telefon eller hos oss på bankkontoret i Sundsvall. Tveka inte att höra av dig.

Erik Martinsson, företagsrådgivare  
Tobias Viklund, skog- och lantbruk

## Handelsbanken

Landsvägsallén 4, Sundsvall  
tel 060-13 03 00  
sundsvall@handelsbanken.se



# KRAFTEN FRÅN NORR

Kommer det att brytas litium i Järkvissle, metallen som är så viktig för batterier till elbilar? Frågan går inte att besvara i nuläget för det är ingen som vet. Här kommer artikel 2 i serien om kraften från norr. I den första skrev jag om kritiska råvaror, dit litium och andra grundämnen hör. Nu blir det lite om den administrativa gången för etablering av en gruva.



*Bilden illustrerar hur ett dagbrott kan se ut, här är ett stenbrott avbildat av den polske fotografen Jerzy Gorecki. Dagbrott är alltför stora ingrepp i naturen för att kunna återställas när brytningen upphör. I bästa fall kan ett dagbrott ombildas till annan verksamhet där Dalhalla utanför Rättvik är ett exempel. Det nedlagda kalkbrottet har där blivit en arena med plats för 5 400 personer i sittande publik. På Gotland har ett annat nedlagt kalkbrott blivit en populär badsjö vid namn Blå lagunen. Vid Stenhamra stenbrott på Färingsö utanför Stockholm höggos gatsten när staden började växa kring förra sekelskiftet. Verksamheten avvecklades 1937 och den drastiska miljön har sedan använts för ett flertal filminspelningar, bland dem Vägen till Klockrike (1953) och filmatiseringar av Astrid Lindgrens böcker om Pippi Långstrump och Bröderna Lejonhjärta. Men dessa exempel är undantagen som bekräftar regeln att annan verksamhet inte kan kompensera för de sår i landskapet som gruvnäringen ger upphov till.*

Att starta en gruva är en lång process med många inblandade aktörer och tillståndsgivningar. Ledtiden för undersökningstillstånd till gruva är vanligtvis minst tio år eller mer. Litiumfyndigheterna i Järkvissle är redan undersökta (prospekterade) vilket här skulle kunna korta ner tiden för ansökan om brytningstillstånd. Fram till eventuell brytning följer en flerstegsraket som involverar ett stort antal aktörer enligt följande:

## **Bearbetningskoncession enligt minerallagen**

Den sökande måste lägga fram bevis för Bergsstaten att fyndigheten existerar och att den sannolikt kan tillgodogöras ekonomiskt. I ansökan ingår en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som granskas av länsstyrelse och kommun. Bergmästaren vid Bergsstaten fattar beslut. Syftet med minerallagen är att möjliggöra samhällets försörjning av nödvändiga metaller och mineral genom utvinning av särskilt utpekade naturresurser.

### Miljötillstånd enligt av miljöbalken

Mark- och miljödomstolen bestämmer villkoren för verksamheten, till exempel buller, upplagsplatser med mera. Även här ingår en MKB. Domstolen beslutar också om en ekonomisk säkerhet som koncessionsinnehavare ska avsätta. Säkerheten ska täcka kostnaderna för efterbehandling av gruvområdet när gruvverksamheten upphört. Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.

### Markanvisning enligt minerallagen

Vid markanvisningen bestäms vilken mark som behövs för gruvan och gruvindustriområdet. Det bestäms också med vilken rätt (ägende- eller arrenderätt) marken ska upplåtas till koncessionsinnehavaren. Beslut fattas av Bergmästaren.

### Bygg- och marklov enligt plan- och bygglagen (PBL)

Hanteras av kommunen vars byggnadsnämnd fattar beslut. Här prövas om en planerad verksamhet strider mot den av kommunen upprättade översiktsplanen.

### Gruvbrytning

Litium framställs dels från brytning i dagbrott och dels från saltsjöar som finns i Chile, Bolivia och Argentina. I det senare fallet pumpas sjövattnet upp i stora grunda bassänger där vattnet avdunstar och ett litiumsalt bildas. Litium kan också vara bundet till vissa bergarter. Grundämnet upptäcktes första gången år 1818 från ett mineralprov av petalit taget på Utö i Stockholms skärgård.

Vid Salton Sea i Kalifornien planeras en metod att filtrera ut litium och andra sällsynta jordartsmetaller från het lera som passerar genom geotermiska kraftverk. I ren form är li-

tium en silvervit mjuk och smidig metall med hög elektrisk ledningsförmåga. Den oxideras snabbt i vanlig luft och vatten och måste därför förvaras i syrefria vätskor.

### Hur ser framtiden ut?

Den 11 mars förra året beslutade regeringen att ge en utredare i uppdrag att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral, vilket innefattar litium. Uppdraget ska vara klart 31 oktober i år. Vad det kan få för konsekvenser för Liden-gruvan står än så länge skrivet i stjärnorna, men Bergsstaten har ännu inte fått någon ansökan om brytningskoncession i Järkvissle.

*Källor:*

*Bergsstaten, Sveriges geologiska undersökning, Wikipedia, SVT, Regeringen.*



*Eva-Rut Lindberg  
Järkvissle, augusti 2022*

### Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

MKB upprättas för att skapa en helhetsbild över den påverkan som en planerad verksamhet kan medföra för miljö, hälsa och hushållning med resurser.

Inom EU krävs sedan 1985 miljökonsekvensbeskrivningar för i princip alla projekt som väsentligen kan påverka miljön. I EU-direktivet från 2011 (artikel 3 i direktiv 92) stipuleras att bedömningar på lämpligt sätt ska identifiera, beskriva och bedöma de direkta och indirekta effekterna av ett projekt beträffande

1. människor, fauna och flora
2. mark, vatten, luft, klimat och landskap
3. materiella tillgångar och kulturarv
4. samspelet mellan faktorerna 1, 2 och 3

# LIDENBRON 1911

Lidens Tidning publicerade i julnumret 2001 en visa, skriven av Anna Nordlander, om brobygget vid Lidens färja 1911. Visan beskriver initierat arbetet med den nya bron. Framlidne Bror Gradin, Klärke, hade sparat visan i alla år och Mait och Yngve Gradin, Liden, "översatte" den handskrivna texten till skrivmaskinsskrift. Brobygget var en mycket stor händelse i bygden för sin tid.



*Lidenbron i samband med invigningen 1911. Det är inte finska flaggor som vajar för vinden utan svenska. Orsaken är att man fotade med ortokromatisk film 1911. Filmmaterialet absorberade ljus annorlunda än dagens filmer. Bild (sepiafärgad): Svenska Litografiska AB Stockholm, ur Bengt Hammarbergs vykortssamlingar.*

## Underlättade kontakten

Den förenklade kontakten mellan Åsen och längre bort liggande byar på västra sidan Indalsälven (eller "sörsidan" som man sade i alldagligt tal) och kyrkbyn i Liden med omnejd. Tidigare var det färja eller båtrodd som gällde. Visans text finns bevarad men vilken var melodin? Och vem var Anna Nordlander? I tidningsartikeln 2001 efterlystes både information om Anna Nordlander och melodin till visan. Melodin är fortfarande okänd, men diktaren har dykt upp ur den okända historien!



*Anna Nordlander med maken Nils Erik.  
Foto: okänd.*



Siv Blixt Nordin vid Lidenbron, som hennes mormorsmor diktade om 1911.  
Foto: 2022: Anders Nordin.

## Barnbarnsbarn

Döm om min förvåning när jag fick ett mail om Anna Nordlander den 2 juni 2022. Drygt 21 år efter förfrågan i Lidens Tidning. Det är Siv Blixt Nordin, från Julita i Södermanland, som hade ”googlat” och hittat förfrågan. Siv är barnbarnsbarn till Anna Nordlander!

## Anna Nordlander

Anna Nordlander föddes i Lillsjö Lappfjärd (mellan Vasa och Åbo) i västra Finland 1863 som Anna Kajsa Malakiasdotter. Hennes man hette Nils Erik Nordlander och kom från Österåsen i Fors socken (Bispsfors i Sverige). Det finns inte något svar på frågan om varför Nils Erik, som var timmerman/byggare, befann sig i Finland. Anna och Nils Erik med barnen Alma (Siv Blixt Nordins mormor) och Frida flyttade så småningom tillbaka till Sverige, närmare bestämt till Fors socken och sedermera till Bodacke i Lidens socken. Flera av de yngre syskonen föddes i Fors och den yngste i Liden. Så småningom flyttade familjen till Böle vid Sidsjön i utkanten av Sundsvall där Nils Erik byggde ett hus.

## Sångbok

Anna Nordlander gav ut en sångbok 1911, med flera religiösa sånger. Visan om Lidenbron är dock inte religiös utan i hög grad realistisk. Anna hoppades, enligt sista versen, få 12 öre för brovisan!



## Bron revs

När Bergeforsens kraftverk byggdes i mitten av 1950-talet revs fackverks-

Troligen Anna Nordlander. Foto: okänd.

bron av stål med de kraftiga granitfundamenten från 1911 och ersattes av den nuvarande betongbron (med två valvbågar) i Liden.

Ett stort tack till Siv Blixt Nordin för all information. Det är sannerligen inte varje dag om än någonsin, som historiens dimmor skingras!



Arne Johansson  
Järkvissle

Visan återfinnes på nästa uppslag  
Den okända melodin efterlyses!

## Café Grodan

Österflygge 143, Liden  
073-079 85 48

FB Cafe Grodan  
www.cafegrodan.se  
hembakat@cafegrodan.se



Visan om brobygget vid Liden  
av Anna Nordlander 1911

Melodi okänd

Wid Lidens färja man bygger en bro, den bygges av järn och granit ska du tro.  
Och den bron kommer nog att bli ståtlig en dag, ja, det skall vi få se du och jag.

Där bultas och hamras, och strömmen den gnyr, det mejslas granit så att gnistorna yr,  
och granitblocken släta och fina till sist, skola fogas tillsammans för vist.

Arbetet bedrivs med lust och med fröjd, och hissen den rasslar, man sjunger förnöjd.  
Och hurtiga pojkar på sättarna stå, ja, de bulta allt vad de förmå.

I smedjan stå smedärna dagen så lång, och använda med flit både hammar och tång.  
Fastän röken och gnistorna kring dem slå ner, så att knappast varandra man ser.

Ibland tages litrarna hem utan krus, och då tar man in för båd loppor och lus.  
Och infödingar knäppas på näsan ibland, ja, så går det till i vårt land.

Där finnes också nyktra och hyggliga men, dem lär man sig snart nog känna igen.  
Där finnes präktiga karlar, det vet jag för vist, och det säger jag först så och sist.

De som bråka och skräna får avsked bardus, ty basen kaserar dem då utan krus.  
Men redliga karlar dem tycker han om, och de övriga få snart sin dom.

Där finns kraftiga pojkar det har jag med rätt, ty stockar så stora de bära så lätt.  
Och basen är värdig som själva patron, han som leder arbetet på bron.

Ibland dövas slamret av storm och av ström, men duktiga karlar de tjäna beröm,  
ty granitblocken svängas så ledigt omkring, liksom var det rakt ingenting.

I bergen det smattrar och knall hörs på knall. Stenvagnarna slamra tills dagen är all.  
Och uttröttad arbetarn till vila då gå, som vi alla väl vet och förstå.

Jag vet inte mera om bron denna gång, och därför jag ber att få sluta min sång.  
Tolv öre för visan jag hoppas att få, sen får jag vel tacka och gå.

## P L B Bygg AB

**Kontakta oss för  
lediga lägenheter eller  
lokaler**

060-15 90 40, 070-310 55 12

Peter@plb.se





# RÅVARUSTATION I LIDEN



Du som åker förbi infarten till Liden har nog inte kunnat undgå att se att något är på gång. I förra numret skrev vi att Liden ska få en ny räddningsstation, men det bygget har ännu inte påbörjats. Det som nu byggs är en råvarustation för tillverkning av sprängmedel.

Företaget Forcit Sweden AB uppför nu en anläggning för förvaring av råvaror för senare tillverkning av sprängmedel i en mobil laddtruck. Laddtrucken ställs sedan på plats vid bergtäkter eller i större bygg- eller anläggningsprojekt. Företaget kommer därför inte att hantera eller förvara sprängämnen utan endast de råvaror som behövs för att tillverka dessa (se faktarutan).

Bygglovets beviljades i maj efter att Forcit Sweden AB förankrat projektet med räddningstjänsten i Liden. Det är många tillstånd som måste sökas eftersom de kemikalier som används inte kan fraktas och förvaras hur som helst.

Nu är bygget i full gång. Före industrisemestern påbörjades markarbetena och enligt tidplanen ska stålstommen uppföras under september, sedan följer installationsarbeten innan verksamheten kan komma igång i början av januari nästa år.

## Kort om Forcit Sweden AB

Forcit Sweden AB är ett helägt dotterbolag till OY Forcit AB i Finland som har sin verksamhet inom Norden. OY Forcit AB har varit verksam sedan slutet av 1800-talet. Den huvudsakliga verksamheten är tillverkning och försäljning av dynamit, emulsioner och tjänster inom gruv-, ballast- och byggindustrin. Även konsultverksamhet inom områden som miljö, vibration och besiktning.

Verksamheten för Forcit Sweden AB i Sverige är försäljning av färdigvaror direkt från förråd samt mobila tillverkningar av emulsioner från MEMU-fordon för gruv-, tunnel och bergtäkter för ballastindustrin. Företaget är rikstäckande och är etablerad med liknande råvarusta-

tioner i Enköping, Karlskoga, Lycksele, Pajala, Härryda (Göteborg) och Gällivare.

## Räddningsstationen

I skrivandets stund har ingen ansökan om bygglov för den nya räddningsstationen inkommit till Sundsvalls stadsbyggnadskontor, men byggherren har fått ett förhandsbesked.

Den som planerar att utföra något som kräver bygglov kan ansöka om ett förhandsbesked innan en bygglovsansökan skickas in. Det finns dock inget krav på att detta ska göras i den administrativa rågången för ett byggprojekt, men en ansökan om förhandsbesked kräver inte lika många handlingar som ansökan om ett bygglov och kan spara både tid och pengar. Mer om bygglovsprocessen finns att läsa på Boverkets hemsida.



Eva-Rut Lindberg

### Mobil tillverkning av explosiv vara

Laddtruckar, kallas ibland MEMU (Mobile Explosives Manufacturing Unit) använder utgångsämnen som var för sig inte är explosiva. Den stora volymen utgörs av en emulsion, suspension eller gel baserad på ammoniumnitrat.

Vid laddningen i borrhålen tillsätts antingen ett kemiskt ämne som bildar gasbubblor eller så kallade mikrosfärer, och därmed uppstår ett sprängämne. Processen kallas ibland för att man "känsliggör" utgångsämnet. Det är alltså i laddningsmomentet som den explosiva varan tillverkas.

*Källa: MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap)*



# Årets mottagare av vindpeng utsedda!

Årets mottagare av vindpeng för vindparkerna Kråktorpet, Jenåsen och Nylandsbergen är utsedda.

Mottagare av årets utbetalning är; Lidens skola, Lidens Förskola, PRO Holm, Holms Sportklubb, Nora/Västansjö bygdegård, Holms Fiskevårdsförening, Gimåfors Bygdegårdsförening och Västana-Korsåmons Bygdegårdsförening.

Intresset för årets vindpeng har varit mycket stort vilket är glädjande. Vi hoppas att detta intresse består till kommande ansökningar. Nya ansökningar kan göras under början av 2023.

**För mer information besök:**

[eolusvind.com/projekt/ansok-om-vindpeng](https://eolusvind.com/projekt/ansok-om-vindpeng)



## IN MEMORIAN - MINNESORD



På midsommarafton detta år fick familjen Backlund och Lidentidningens redaktion sorg. Vår trogne medarbetare Håkan Backlund avled efter en kort tids sjukdom. Redan

efter ett halvår somnade Håkan in i kretsen av sin familj.

Håkan föddes 1943 i Sillre by. Där gick han sina första tre år i skolan för att sedan fortsätta fyra år i Järkvissle - skolplikten var endast sju år vid den tiden.

Efter olika utbildningar kom Håkan att arbeta tio år vid Sveriges Kommuner och Landstings huvudkontor i Stockholm (som idag är Sveriges Kommuner och Regioner), för att sedan inneha ett flertal olika chefspositioner fram till sin pension 2008. Då var han chef för förvaltningsenheten inom Landstingsfastigheter för hela Västernorrland. I Lidentidningens sommarnummer 2017 återfinns en mer ingående framställning av vem Håkan Backlund var.

Håkan hade många intressen vilket speglades i de tjugotal artiklar som han skrev i Lidentidningen samt de många artiklar i dess föregångare Lidens tidning. På äldre dar kunde han ägna mer tid åt släktforskning och eftersom han hade anor i bygden sedan 1600-talet fanns och finns det många anförvanter i Lidenbygden. I Håkans artiklar beskrivs ofta händelser kopplade till släktingar och kulturen kring Indalsälven men också anekdoter om honom själv som ung.

Lidentidningens redaktion kommer att sakna Håkans intressanta texter och goda samarbete. Våra tankar går till Håkans familj som har mist en kär make, far, farfar och morfar.

*Text och bild: Eva-Rut Lindberg*

### **HAMMARSTRANDS BEGRAVNINGSBYRÅ**

**Vi finns bara några mil bort och  
utför alla tjänster i samband  
med dödsfallet**

**All service inför kyrklig  
begravning  
Borgerlig begravningsofficiant  
Transporter  
Minnesstunder  
Bouppteckningar  
Auktioner**

**Vi har jour dygnet runt  
0696-105 08**

**Per Bergvall & Co**

*Insamlingsstiftelsen*

*LIDENS BLOMSTERFOND*

*Ring 070 - 655 94 93  
för information*

*Handelsbanken  
Clearingnr 6341  
Kontonr 421 168 161*

*Din gåva ger glädje i Liden*

# POSTRÅNET I ÖSTERSTRÖM

En filmad teaterföreställning med autentisk bakgrund. Filmen handlar om rånet med dödlig utgång, som utfördes på postbäraren Erik Jonas Åkerberg från Liden i september 1888, i den lilla orten Österström i Holms socken i Medelpad.

Rånarens byte var en penningförsändelse från Skönviksbolaget med löner till Österström.

Pjäsen är baserad på autentiskt material. Händelsen gav stora rubriker i dagspressen men i föreställningen är dock många situationer tilldiktade. Pjäsen berättas med värme, humor, generositet, men har både oväntade och överraskande vändningar. Teaterprojektet engagerade en hel bygd. Rollistan upptog 60 aktörer både amatörer och professionella.

Holms hembygdsförening tog initiativet till teaterföreställningen att uppföras i Österström vid Holmsjöns strand. Många i bygden var under flera år engagerade i jätteprojekten, dels i "Kungen av Österström", dels i "Postrånnet i Österström". Allt från sömnad, införskaffandet av tidstypiska föremål, snickrandet av scenografin och läktaren för 100 sittande och skådespeleri m.m.

Manusförfattare var Lars Insulander och regissör var Tomas Larsson.

Teater Västernorrland, Film i Västernorrland, Musik i Västernorrland och ABF Sundsvallsorten var involverade i projektet. Premiären var i midsommartid söndagen den 24 juni 2001 kl. 19.00. Totalt spelades 11 föreställningar under sommaren.



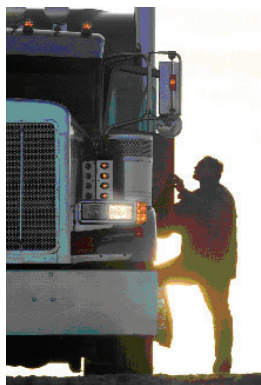
Nu går det att på nytt, efter drygt 21 år (!), se

"Postrånnet i Österström" på [www.jarkvisslefilm.se](http://www.jarkvisslefilm.se) under rubriken: Filmer. Föreställningen är 2 timmar och 8 minuter lång.

*Framsidan av den ursprungliga VHS-boxen.*



Arne Johansson, Järkvisse



**YTTERBOMS**  
TRAFIK AB

070-666 74 91      060-928 28

- Lastväxlare
- Maskintransporter
- Kranbilar
- Containeruthyrning



## DIN LOKALA VETERINÄR I STUGUN

Alla djurslag är välkomna!

- Hästtandvård
- Kattkastrationer
- Vaccinationer
- ID-märkning
- Hälsokontroll
- Hemavlivningar
- Lantbrukets djur
- Mini-lab

**Jour**  
i mån av tid

### **Nu med hästmottagning**

- bredvid Ammeråns Hästsportcenter

- Fast pris för hästtandvård - 2000:- inkl. åtgärd (extraktioner ingår ej)
- Hältgång och utredningsmöjligheter
  - OBS! Hör av er för tidsbokning, ej mottagning alla dagar.

**Välkommen!**

073-82 82 680

[www.veterinarkompassen.se](http://www.veterinarkompassen.se)



**Husåsvägen 14**

**Medicinsk fotvård  
Fotvårdsprodukter**

Jag finns också i  
Bispgården och Kälarne

**Helena 070-610 64 37**

## **Per guidar dig rätt i ditt skogsägande**

Per skapar förutsättningar för att din skog ska utvecklas som du vill. Du kan känna trygghet i att Per har koll på läget och arbetar för ditt bästa. Alltid.

**Ring Per 072-090 89 70**

**norra  
skog**

## **VÅR INDUSTRI I KÄLARNE GÅR FÖR HÖGTRYCK**

*Kontakta mig så kommer jag och tittar över vilka specialsortiment du har i din skog, samt vilka tjänster jag kan erbjuda dig!*



**Stefan Maina**  
070-303 31 66  
stefan.maina@rundvirkeskog.se

 Följ oss på facebook!

**Rundvirke  Skog**

# MIN MOR VAR EN HEJARE PÅ ATT PLOCKA BÄR

Hur fick hon tid till allt! Dels sköta ladugård och gamlingarna och dels mig som var liten och hittade på en massa hyss.

Alltid har korna gått på skogen och hem till kvälls för mjölkning. Detta gjorde att det blev fina ytor i skogen och upptrampade stigar. Detta blev då grogrund för smultronen som då växte på dessa platser och fick mycket gödsel.

Det fanns platser hemma på skogen där min mor plockade hinkvis med smultron. Hon plockade oftast i 4 liters sillhinkar och kom oftast hem med dessa rågade med smultron.

Man tog en sked och öste på i en djuptallrik och tömde grädde eller mjölk och sockrade och dagen var räddad.

Oavsett typ av bär, hallon, lingon, hjortron eller blåbär så nog kom min mor hem med hinkarna, lingon- eller blåbärskonten full. Men att gå med huvudet neråt och bara stirra på bären och tappa orienteringen var min mors akilleshäl.

Det hände några gånger att vi fick hjälpas åt att hitta henne på Dacke eller Klärkeskogen.

Hon hade en gång ställt sin lingonkorg uppe vid Hästbäckmyran på väggkanten och vandrat in mot Hästbäckjärn och plockade hjortron vid samma tillfälle och vandrade vidare mot Bjöktjärnarna och var alldeles vilsen. Men på nått vis kom hon fram till stigen som går över Mattisåsarna mot Vallsjön och tog då riktning söderut och kom fram till Småtjärnarna och vandrade vägen som kommer fram ovan Svensons i Klärke.

Ja, hur orkade hon och vad hade hon med sig av mat och dryck i somarvärmen. Ett arv efter min mor är nog att jag är ganska bra på att plocka bär oavsett sort.



Text: Anders Backlund  
Badhusparken Ytterån  
Illustration: Lars Gustafsson



- **Vatten och avlopp**
- **Vägbyggnation och vägunderhåll**
- **Grus och leverans**
- **Transporter**
- **Fastighetsskötsel**
- **Grunder och dräneringar**
- **Markberedning**
- **Snöröjning och halkbekämpning**

**060-12 30 50**

**[www.bgtliden.se](http://www.bgtliden.se)**